

A vitorlás hadihajók osztályozási rendszere a Royal Navy-ban

Hozzáadta: Huszár László

2012. augusztus 03. Péntek 00:00

Utolsó frissítés 2012. augusztus 03. Péntek 12:20

A vitorlás hadihajók kategorizálására a Királyi Haditengerészet elsőként egy minőségi rendszert használt, a színezéssel, a 19. század közepéig.

A hajókat kezdetben az alapján osztályozták, hogy hány ember kellett a kiszolgálásukhoz, később a kerékre szerelt ágyak száma szerint.

Kezdeti időszak

Az első írásos az osztályozás bevezetése felől a 15. század végén és a 16. század első felében történt, a flottában a karakok (Ágy Mary Rose, a Peter Pomegranate és a Henri Grèce Á Dieu) megnevezése a "great ships" (nagy hajók) lett.

A minőségi alapja a hajó méretének, súlyának nagyságával való megbecslése, a legénység vagy az ágyak száma.

Amikor a karak elnevezés megszűnt és megjelent a 16. század végén az új típusú hajó a galleon, a "great ships" elnevezést hivatalosan kiterjesztették a flotta összes nagyobb hajójára.

1. köp

1. köp: "Peter Pomegranate" VIII. Henrik 1510-ben épílt 600 tonnás nagy karakja. A hajót 1536-ban átépítették. Ekkor 185 katona, 185 tengerész és 30 tüzér szolgált rajta, 36 ágyúval és 66 swivelrel (forgótalpas ágyú) szerelt fel. Az utolsó említése 1558-ban történt.

A Stuart korszak

Az a formális rendszer, amiben felosztják a flotta hadihajóit és számmal jelölt csoportokba, illetve osztályokba sorolják, azonban csak a Stuart korszak korai szakaszában alakult ki. Az első lista egy ilyen kategorizálásról 1604 körül készült.

Ebben az időben Royal Navy hadihajói négy csoportba voltak sorolva annak alapján, hogy a tengeren hány ember volt szükségük a kiszolgálásukhoz.

- Királyi hajók (a legnagyobb hajók, korábban a "great ships" csoportja) 42-55 tónnyal felszerelve
- Nagy hajók (a tőbbi nagy hajók csoportja) 38-40 tónnyal felszerelve
- Képezes hajók csoportja; 30-32 tónnyal felszerelve
- Kis hajók csoportja; 30-nál kevesebb tónnyal felszerelve

I. Királyi uralkodása alatt ez a négy csoport lesz számokkal jelölve és kiegészíti majd az alapítást a későbbi osztályozásnak.

A királyi hajók most elsőrangú megnevezést kap, a nagy hajók másodrangú, a képezes hajók harmadrangú, és a kis hajók negyedik rangú lesz.

Nem sokkal később a struktúrát ismét megváltoztatták, a rangot az osztály megnevezésével változtatta, és további változások az egykori kis hajókat negyedik, ötödik és hatodik osztályba sorolták.

A korai osztályozás kiindulópontja nem az ügyek száma, hanem a katonai költségvetés aránya volt. Ez az osztályozás 1626-ban kezdődött, 1650-ben lényegesen megváltozott az egyes hajókra vonatkozó költségvetés tekintetében.

Az osztályozás 1660-ban megváltozott, a költségvetés alapvetően átalakult a kereskedelmi hajók száma szerinti osztályozásra.

Majd Samuel Pepys az Admirális titkárságra felváltva a struktúrát és 1677-ben lefektette az újat, mint egy "népnyes, egyetemes és megváltoztathatatlan" besorolást. A minősített hajók egy adminisztratív és katonai egység lett.

Az ügyek száma és a költségvetés határozta meg a hajók méretét, a személynézet arányát, és így a munkabérek és a költségvetés aránya is megváltozott.

A besorolás azt is meghatározta, hogy a hajók elvileg érdekesek ahhoz, hogy a soronba beilleszthessenek.

Pepys eredeti besorolását több száz éven keresztül használták, így 1714-, 1721-, 1760-, 1782-, 1801- és 1817-ben.

A meghatározás irányszabását a fejlődésben, az egyes osztályokon belül a lehető legnagyobb hajó- és tónnyal alkalmazásukkal a tónnyal is megváltozott.

Pepys az első osztályú hajókhoz 90-nál több tónnyal rendel. A másodosztályú 80 vagy több, a harmadosztályú 50 tónnyal, a negyedosztályú 38 vagy több tónnyal felszerelt.

Az ötödik osztályúnak legalább 18 tónnyal volt a költségvetés.

A hatodik osztályú hajók a kezdetekkor 6 tónnyal voltak. Ez később 18-ra, majd 24-re nőtt, míg végül 1714 utján 20 tónnyal alatt a hajók már nem voltak osztályba sorolva.

Az ügyek száma természetesen a más osztályokban is emelkedett, így a besorolási-sok időnként megváltoztak.

Ezeket az Admirális az új megnevezett establishmentekben határozta meg.

2. Képez

2. kép: Az 1610-ben épült 1200 tonnás "Royal Pince" 55 ágyúos hajó. Több száz ártpó-tet-tök, Á-gy 1641-ágyúosra, majd 1663-ban 92 Ágyúosra. Vá-zrebocsíták sakor "király hajó", majd első rangú hajó, végül első sorhajó volt a besorolása. A befogadásakor 1400 tonnára növekedett. 1666-ban veszett oda a másodlagos angol-holland háborúban.

{mospagebreak title=Hajók osztályok}

Első, másod és harmad osztályú sorhajók

Az első-, másod- és harmad osztályú hajókat sorhajónak nevezték, mert csata esetén egymás mellett álltak, sorban vonultak fel.

Az első és másod osztályú hajók 3 fedélzettel épültek, azaz 3 fedélzeten folyamatosan sorakoztak egymás mellett nagy kaliberű ágyúk. A fedélzetek elnevezése: lowerdeck, middledeck és upperdeck (alsó, középső és felső fedélzet). Kisebb ágyúk voltak elhelyezve quarterdeeken, a forecastlon és a poopdeeken.

3. kép

3. kép: 96 ágyúos, 3 fedélzetes, 1703-ban épült, 1720 tonnás, első osztályú sorhajó

4. kép

4. kép: 84 Ágyás, 3 fedélzetes, 1669-ben épített másodosztályú sorhajó.

A másodosztályú hajók kőfedélzetesek voltak, azaz kőt végigfutás Ágyásfedélzetűk volt, a lowerdeck az utolsó (alsó és felső fedélzet). Ezeknél is kisebb Ágyások voltak elhelyezve a quarterdecken, a forecastlon és a poopdecken.

Voltak azonban kivételek is. 1690-től nagy, 80 Ágyás másodosztályú hajókat kezdtek építeni három fedélzettel, a 1750-ben végül ezt a peridus és a 80 Ágyásokat kőfedélzetesként építették.

5. kép

5. kép: A HMS Ipswich 1694-ben épített 70 Ágyás, 2 fedélzetes, másodosztályú sorhajó.

Negyed, ötöd és hatod osztályú hajók

A negyedosztályúaknak, 50 vagy 60 Ágyásuk volt kő fedélzeten. 1756-ig sorhajóként alkalmazták ezeket. Ekkor már úgy érezték, hogy az 50-Ágyások túl kicsik a csatasorhoz. A nagyobb 60 Ágyások azonban továbbra is sorhajónak számítottak. Az újonnan építettek azonban már 64 Ágyásokra bővítették, de az osztályozásuk nem változott.

6. kép

50 Ágyás, 2 fedélzetes, negyed osztályú hajó 1719-ből

7. kép

60 Ágyás, 2 fedélzetes negyed osztályú hajó 1735-ből

A haditengerészet a kisebb negyedosztályúakat konvoj kíséretre, vagy zászlóshajónak alkalmazta a tengeri állomásokon.

Az ötödösztályú hajó 1690-ben kötfedélzetes volt 40-44 Ágyával, vagy lehetett másfél Ágyásos 32 Ágyával, 1690 és 1730 közötti időben 36 Ágyával. A kisebb kötfedélzeteseknél eredetileg elmosódott a határ a negyed Ágyásosztályú hajók között.

8. kép

8. kép: 40 Ágyás, 2 fedélzetes, ötödösztályú hajó 1685-ből.

A legtöbb títeldosztályú hajás a 18-ik század kezdetén Ítáliában májféli Ágyóros volt ("demi-batterie). Néhány nehéz Ágyót szállított az alsó fedélzeten, (ami lakóter, valamint gyakran evezés fedélzet is volt), egy teljes Ágyó hordozott a felső fedélzeten és kisebb Ágyókat a quarterdecken. Az alacsony oldalmagasság miatt, azonban az alsó Ágyóablakok nagyon közel voltak a vízszinthez, ezért rossz időjárás esetén gyakran lehetetlen volt használni az alsó Ágyófedélzetet. Az títeldosztályú hajásokat sose használják sorhajás vonalban.

9. kép

9. kép: Májféli Ágyóros (â€ždemi-batterie), 32 Ágyó hajás. A lowerdecken 4 db 12 fontos, az upperdecken 24 db 9 fontos a quarterdecken 4 db 3 fontos Ágyóval. A kázzápen található ablak nem Ágyóport, hanem rakodás nyílás cöljára vonatkozik.

A 18 század közepén bevezettek egy új títeldosztályú tűpust a klasszikus, vagy "true" (igazi) fregattot, amelynek az alsó fedélzeten nincsenek Ágyói. Ágyósort kizárólag csak a felső fedélzeten hordott, amelyekkel rossz időben is harcolni. Ezek 32, később 36, majd 38 db Ágyóval rendelkeztek.

10. kép

10. kép: 32 Ágyó, 660 tonnás títeldosztályú fregatt 1757-ből. Fegyverzete: fedélzeten 26 db 12 fontos, a quarterdecken 4 db, a forecastlon 2 db 6 fontos Ágyó.

A hatodosztályú fregattoknak Ilyenekben két csoportja volt. Az egyik a 28 Ágyó, 24 db 9 fontossal a fedélzeten

db 3-4 fontossal a quarterdecken, a másikk csoport a "post ship" (hajás után) 20-24 kizárótti győvel. Ez utóbbiak többségében kicsik voltak ahhoz, hogy hiva-talosan fregattnak tekintésük, habár bizalmas stílusban gyakran ebbe a csoportba sorolták ezeket is.

Parancsnok a "post-captain" volt, aki a legalacsonyabb tiszt rangot viselte a flottában. A hatodosztályú kisebb méretű fregatt általában használatos volt konvoj kíséretében, vízbelekezdés, vízzenetek kizárólagos feladatokra, körülményes feladatokra.

11. kép

28 győvel, hatodik osztályú, 586 tonnás fregatt 1763-ban

12. kép

20 győvel, hatodik osztályú, 280 tonnás "post ship" 1715-ben

Osztályon kérvényes hajók

Á

Az osztályozási rendszer nem kezelte a hatodik osztály alatti hajókat. Ezek voltak az osztályon kérvényes hajók. A nagyobb osztályon kérvényes hajók általában "sloop" néven ismertek. Ez a kifejezés azonban egészen zavarba nem hozta a nagyobb osztályon kérvényes hajók, kérvényes olyankor, amikor ilyen finomságokkal találkozunk, hogy "ship-sloop", "brigg-sloop", "ketch-sloop", "sloop-of-war" (a tengerészeti kifejezésben a "sloop" csak általában nosztalgikus vagy "korvet" (ez egy francia elnevezés, amit a brit tengerészlet csak 1840-ben vett át).

Technikailag a "sloop-of-war" kategória elméletben tartalmazott minden osztályon kérvényes hadihajót, ideértve a bombázó és győtes hajókat is.

A napoleoni háborúk idején a Royal Navy 400%-al növelte a szolgálatban álló sloopok számát, mivel nagy számban kellek ezek a kis hajók konvoj kíséretében, a privateerek ellen és zsákmányolásra.

13. kép

13. kép: 16 éves, 300 tonnás slop-of-war, más elnevezés szerint "ship-sloop" 1775-ből. A teljes vitorlázatú sloopok neveztek Á-ly.

14. kép

12 éves 140 tonnás "ketch sloop" 1752-ből

15. kép

18 éves "brigg-slop" a 19. század elejéről

16. kép

16. kép 18. századi hadi cutter a 18. század végén.

Az egyik mérése a hajó kerekével egyértelműen csatlakozott. Például egy első osztályú sorhajó alsó tegezősorban 2 fontos ágyúkat álltak, egy cutter fedélzetén pedig csak 3-4 fontosak voltak.

{mospagebreak title=Osztályok változásai}

Osztályozás az ágyúk száma alapján

A fa kerekeken mozgatott, hosszú csúszkával, elmozdítható ágyúk határozták meg a hajó osztályát. Nem szíjoltak a kisméretű forgótalpas ágyúkat ("swivel") és más kisebb fegyvereket.

Gyakran volt kiegészítés a hajó által hordozott az osztály által elvárt ágyúk száma kiegészítésként.

Pálda erre a HMS Cynthia, amely 18 Ágyás konstrukció volt. A besoroláskor ezt csak-kentettök 16 db 6 fontos Ágyás vágófel felszereltök 14 db swivellel.

A hajákon voltak más fegyverek is, amelyeket nem számították be az osztályozásnál. Ilyen volt a mozsár, a tarack, vagy a csának Ágyás (ézőboat guns). Ez egy kis Ágyás volt, amit a hajácsánakok orrára szerelve, a partraszállások tártájmogatására használtak.

Ilyen volt a carronid is, amit bár használtak, de 1778-ig nem számoltak vele. A carronid 1770 után jelent meg, ez egy rövid csávás relatíve rövid hatótávolságú Ágyás volt fele sállal, mint a hosszú csávás császdán mozgó carronidok általában a felső fedélzetten, a quarterdeeken, a forecastlon álltak, náha pedig helyettesítésként, vagy tartalékban voltak.

Amikor a carronid kerek Ágyást helyettesített, akkor általában beszámították az osztályozásba, de nem mindet Ágy a haján meg volt, vagy nem volt meg az osztályozás szerinti Ágyás mennyiség, noha az osztályba sorolt hajákon lehetettek 12, 18, 24 vagy 32 fontos carronidok is.

A HMS Armada harmadosztályú hajás páldául 74 Ágyásnak volt besorolva. Hordott 28 db 32 fontos Ágyást a gundeeken (alsó fedélzet), 28 db 18 fontos Ágyást az upperdeeken, 4 db 12 fontos Ágyást és 10 db 32 fontos carronidot a quarterdeeken, 2 db 12 fontos Ágyást és 2 db 32 fontos carronidot a forecastlon, és 6 db 18 fontos carronidot a poopdeeken.

A 74-Ágyás haján volt tehát 80 db ív: 62 Ágyás és 18 carronid.

Amikor a carronidok alkották a fő fegyverzet egy részét (vagy néhány esetben az egészét), akkor Ágyásnak számítottak.

Pálda a Bonne Citoyenne. Ez egy 20 Ágyás korvett volt a francia haditengerészetnél, amit elfogtak a britek, és besorozták a Royal Navyba, mint 20 Ágyás ézőpost ship-et HMS Bonne Citoyenne néven. Rendelkezett 2 db 9 fontos Ágyással és 18 db 32 fontos carronaddal.

A Royal Navy osztályozási rendszere a napoleoni háborúk alatt

Á

Típus

Osztály

Ágyások

Ágyás

fedélzet

Á
Személyzet

Megkötél-tárfogat

(burden tun)

Szolgáltatásban

1794

Â
Szolgáltatásban

1814

Â

Sorhajók

1
100-120
3

850 - 875

2500

5

7

Â
2
90-98

3

700 - 750

2200

9

8

Â
3
64-80

2

500 - 650

1750
71

103

Å
4

50-60

2

320 - 420

1400
8

10

Fregattok
5
32-44
1 vagy 2

200 - 300

700-900

78

134

6
28

1

200

450-550

22

0

Post ship
20-24

1
140-160

340-450

10

25

Sloop-of-war

Osztrákijon

kövérli

16-18

1

90-125

380

76

360

Ágyú

brigg

cutter

schooner

Â

4-18

1

20-90

< 220

Â
Â

A Royal Navy 1756 után nem sorolta a kisebb negyedosztályú (első sorban az 50 fős hajókat) a sorhajó osztályba.

Az általános osztályozás ezeket a kisebb hadihajókat konvojok-sőrá, járő, vagy mint cirkáló hajókat használta, a kőfedőzetesektől le egészen az fős briggekig és cutterekig.

A nagyobb ötös osztályú 40-44 fős hajók kőfedőzetesek voltak és gy alakilag nem voltak fregattok, habár a napoleoni háborúk alatt építettek már 40 fős hajók is egy fős fedőzettel a fregatt kategóriában.

A hajó befogadóképességét a vízburden tonnában adják meg. Ezt az alábbi táblázat szerint láthatjuk, "k" 1/2"/94. A vízburden a hajó hosszát jelenti az orrtől a farig, a vízburden a hajó legnagyobb szélességét. E megjelölésnél a számok az osztályt adták.

Az 1817-es változások

Az osztályozási rendszer 1817 februárban változott. Ettől kezdve minden carronid fős hajónak számított. A korábbi időkben a carronid csak akkor számított fős hajónak, ha fős helyettesített, (kivéve ha sloop vagy postship fedőzettel felszerelt), gy ettől fogva a carronidokat mindig számították.

Az 1856-os változások

Az első osztályú hajók ezután 110 vagy még több fős hajóval, 1000 fős személyzettel, a második osztályúak 110-80 kőzetes fős hajóval és 1000 - 800 kőzetes embert. A harmadosztályúak 80-60 kőzetes fős hajóval és 800-600 kőzetes személyzettel rendelkeztek.

A negyedosztályú fregatt építésénél hajókon 600 - 410 fős, az ötös osztályú hajókon 410 fős, a hatod osztályúak 410 fős szolgált.

Más szempont szerinti osztályozás

Az osztályozási rendszer nem csak az osztályba soroltságot adta meg. A vitorlás időszakban az osztályba sorolt hadihajás neve a "ship" volt, ami mindig három árboccal keresztvitorlával rendelkezett. Az a vitorlás hajás, ami csak egy vagy két árboccal rendelkezett nem volt "ship". A vitorlás érában nem is nevezik soha annak.

Az osztályon kívülli hajások mind két vagy egy árbocosak voltak, snow, ketch, brig, schooner, vagy cutter vitorlázattal.

Ez akkor is igaz, ha létezett egy kevés számú három árbocos, keresztvitorlázatú sloop-of-war, ezeket azonban ship-sloop néven megkülönböztették a többiétől.

Szokás volt még, ha egy alacsonyabb besorolású hajón, egy magasabb rangot viselő személy parancsnokolt, akkor a hajót magasabb kategóriába sorolták át.

Erre példa Pitt Burnaby Greene esete, aki "commanding officer" volt a Bonne Citoyenne-en 1811-ben "post captain" rangban, ezért a hajót besorolását sloopú áttették post ship besorolásba.

Az osztályozási rendszer vége

Az osztályozási rendszer 1876-ban a Royal Navyban megszűnt, amit az Admirális az új rendszerű ágyú, a gőzhajtás, a vas acél árpá-tárgy bevezetésével indokolt meg, ami már lehetetlenné tette a hajók érének ágyú száma szerinti megállapítását.

Forrás: http://en.wikipedia.org/wiki/Rating_system_of_the_Royal_Navy

2012. július 22-én

hajás